

Eliška Králová

Ochrana památek na malém městě: ideje – kauzy – aktéři. Venkovská pobočka Klubu za starou Prahu v Pelhřimově v období 1. poloviny 20. století.

MgA. František R. Václavík

Předkládaná bakalářská práce ukazuje na regionálním vzorku obecné proměny společnosti a trendy v utváření prostředí měst na počátku 20. století. Obdobné projevy obci prospěšných občanských aktivit a naopak projevy jejich negace, či lépe řečeno jiného vidění světa, nalezneme v téměř ve všech městech s centrálními funkcemi (okresní města, města s vyšším školstvím atd.). Na jedné straně se bohatě rozvíjející občanská společnost rekrutuje z řad místní intelektuální elity, duchovní a podnikatelské sféry, kvasí bohulibé záměry a nadšení pro veřejné blaho, na druhou stranu je místní „svět“ v nezadržitelném přerodu k modernitě. Citlivost pro hodnoty stáří, autenticity, vědomí historického vývoje naráží na snahy odpoutání se od minulosti, potřeby nové organizace prostoru, technického zázemí měst, nově dimenzované infrastruktury. Ač se můžeme osobně přiklánět k jedné či druhé poloze, bylo by z hlediska odborné historické práce lepší zdržet se emotivního hodnocení a do větší hloubky se ptát po příčinách všech přístupů, pozadí rozhodování, motivace atd. Z autorčina textu jasně vyznívá co je jí blíže – tedy ochrana historického prostředí, ale pole aktérů je příliš determinováno, rozděleno na kladné a záporné „hrdiny“. Ošemetnost hodnocení minulosti má zajímavý příklad i v případě citovaných kauz. Hotel Rosol – Slávie je dnes považován za zdařilou secesní stavbu z roku 1912, půvabně provinční, ale z řádků citovaných v práci se dočítáme, že investoři – pravováreční měšťané si tuto budovu s průčelím slovy Pavla Janáka „nabubřele velkoměstským a komickým“ obhájili i přes opravdu významné a vytrvalé intervence tehdejších znalců architektury a památkové péče (Janák, Wirth). Dokonce je s podivem, s jakým návrhem tehdy přišel architekt Pavel Janák – nikoli s návrhem, který by využil tvarosloví tehdy zachovaných štítů, převážně z pozdně barokního období, ale s výrazným přeformátováním štítů celé řady náměstí v duchu blízkém umírněnému kubizmu a spíše kontextuálnímu řešení.

Práce je vhodně strukturovaná a dostatečně vybavená informacemi o dobové atmosféře města i vývoji obdobných spolků vázaných na pražské ústředí. Velmi přínosné jsou komentované kauzy, které mají hlubší vypovídací hodnotu nejen pro kulturní historii a regionální historii. Velmi zajímavé je například popsána kauza „lepenkové střechy“, která má obecnou platnost a její konotace zaujaly i samotného oponenta. Nutno podotknout, že autorka neprohlédla technický detail, který ještě naše generace zná z autopsie – totiž, že lepenkové střechy nenahradily ani tak střechy šindelové, jako je jenom zakryly. To byla ta zásadní výhoda a důvod, proč se lepenka ujala v chudých oblastech venkova.

Práce má několik nedostatků, které však neubírají významně na celkově dobrém a konzistentní vyznění. Zásadnější se mi zdá určité pochybení v samotném námětu. Práce by se mohla jmenovat „Činnost pobočky Klubu za starou Prahu v Pelhřimově před 1. světovou válkou“ nebo dokonce „Pavel Janák drcen realitou venkovského města a jiné příběhy“. Je totiž zjevné, že práce příliš nepřekračuje tyto mantinely. Může to být odůvodněno umenšeným zdrojovým fondem v mladším období, ale v historické práci musíme jít trochu dál – vyhledávat aktivně další možné prameny. Proto je nasnadě otázka, proč autorka nevyužila další fondy – především pak obsáhlý fond Archiv města Pelhřimov, pozůstalost Pavla Janáka, Archiv Klubu za starou Prahu, osobní archivy (Dobiáš, Pokorný).

Větší chybou bych také nazval prapodivné prolínání pojmu „regulace“ (viz. kap. 4.2 – Regulace Bělé). Z textu vyplývá, že autorka nerozlišuje „regulační plán“ jakožto základní osnovy pro výstavbu obcí od „regulace“ řek, která v období počátku 20. století hraje zásadní úlohu při modernizaci měst.

Považoval bych za důležité pro orientaci seznámit se s nějakým výčtem činnosti a událostí za dobu fungování pobočky spolku – nevíme, zda popsané kauzy jsou jediné, nebo jsou jen reprezentativním výběrem? Proč jsou také kauzy a činnost po roce 1919 zrychleně popsány bez dalšího rozvedení?

Za menší nedostatky považuji drobné stylistické přehmaty, které by se měly, v případě, že práce bude publikovaná například v odborném tisku, určitě odstranit:

str. 10: ..... jako spíš spolek laických nadšenců, spisovatelů a představitelů tisku, kteří byli spíše než odborností vyzbrojeni dobovým patosem. (spojení „vyzbrojeni dobovým patosem“ nedává smysl)

... Pro tuto dobu je typický boj Klubu proti necitlivým komunikačním návrhům... (spojení „necitlivým komunikačním návrhům“ není o silnicích a ulicích, ale o návrzích v mezilidské komunikaci)

str. 13: .... Ve spisech pamětníků .. (takto se historik nevyjadřuje)

.... Jejich slova vystihují atmosféru města ve zkoumaném období až velmi dobře („až velmi dobře“ neadekvátní hodnocení)

.... Vzhled města se jeví již při pohledu na císařský otisk z roku 1829 velmi jednoduše (takový úsudek by vyžadoval větší hloubku pochopení urbanizmu Pelhřimova)

str. 14: ....Právě zde se nám do jisté míry začíná spolu bít na jednu stranu značný konzervatismus pelhřimovských měšťanů, kteří se ještě nechtěli zcela vzdát typičnosti prostředí, ve kterém žijí, a současně potřeba lepší a praktičtější komunikační sítě.

(... „zde se nám“ začíná „bít“ konzervatismus a „potřeba lepší a praktičtější komunikační sítě“ – tuto větu a vyznačené formulace je třeba přeformulovat)

str. 15: ... „Soukenický cech, kdysi hlavní zástupce odvětví pelhřimovské výroby v této době zaniká, zatímco v okolních městech prosperuje a postupně díky němu vznikají první továrny.“ (jedná se o řízenou změnu – vznik živnostenského řádu v roce 1859, příčiny je potřeba hledat jinde).

.... Samotný jeho vznik (divadla) svědčí o jakési nacionalizaci obyvatel Pelhřimova, což v kontextu doby není žádné překvapení (to je překvapení)

str. 17: ... „Ve 30. letech měl tak Pelhřimov charakter okresního města, které mělo v této době již 12 předměstí.“ (to snad nemá ani Praha)

str. 43: .... „Právě na fasádě se nejlépe odráží nová koncepce, jež vychází z krystalinického tvarosloví, které je zde prakticky všudypřítomné.“ (krystalinického nebo krystalického ?)

Za nedostatek považuji, že v seznamu literatury, nebo alespoň v oddíle připomínající osobnosti a rozvoj regionální historiografie chybí významné dílo Josefa Dobiáše (* 26. 9. 1888 Pelhřimov, † 20. 1. 1972 Praha), který byl také navázán na Z. Wirtha a mohl hrát určitou roli díky svému otci. A také dílo Josefa Soukupa (1885 – 1900 profesorem zdejšího gymnázia) - Soupis památek historických a uměleckých v království Českém, vydaný 1903.

Práci jinak považuji za zdařilou a doporučuji k obhajobě

Hodnocení práce: B

MgA. František R. Václavík 10. 5. 2023